

Datum 2025-02-19

Rektor

Dekan

Yttrande för remissen: Förbud mot äktenskap mellan kusiner och vissa andra nära släktingar (Ds 2024:20)

Ju2024/02261

Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet, som anmodats att yttra sig över rubricerade remiss, avger följande yttrande. Yttrandet har utarbetats av Lupita Svensson, docent i socialt arbete vid Socialhögskolan på Samhällsvetenskapliga fakulteten.

Sammanfattning

Vi ställer oss i huvudsak positiva till förslaget att införa ett förbud mot äktenskap mellan kusiner och vissa andra nära släktingar. Genom att förhindra dessa äktenskap kan lagstiftningen bidra till att motverka hedersrelaterat förtryck och skydda individer från att ingå äktenskap under påtryckningar. Samtidigt ser vi vissa utmaningar och risker kopplade till förslaget, särskilt gällande risken för social exkludering av vissa grupper, de rättsliga implikationerna vid en retroaktiv tillämpning av lagen och en ökad administration.

Nya undersökningar/bakgrundsinformation

Kusinäktenskap har traditionellt sett varit ovanliga i Sverige men har blivit vanligare genom inflyttning från länder där denna praxis är utbredd. Forskning visar att kusinäktenskap ofta har starka kopplingar till hedersrelaterade normer och sociala strukturer, vilket även påpekas i utredningen (kapitel 8 och 10). Samtidigt har medicinska studier identifierat en ökad risk för genetiska sjukdomar vid äktenskap mellan nära släktingar (bilaga 2), men dessa risker har inte ensamma ansetts tillräckliga för att motivera ett förbud.

Flera vetenskapliga studier belyser de negativa konsekvenserna av kusinäktenskap. En omfattande systematisk översikt har identifierat att sådana äktenskap kan leda till högre barndödlighet och sjuklighet, men att de också kan förstås som en del av en ekonomisk och social strategi i samhällen med begränsade resurser. Vidare har forskning visat att premaritala screeningsprogram, som används i vissa länder, kan minska förekomsten av äktenskap med hög genetisk risk genom att identifiera potentiella hälsorisker.

Utredningsförslaget: Avsnitt "10.4 Förbud mot kusinäktenskap"

Vi ställer oss bakom förslaget om ett förbud mot kusinäktenskap som ett led i att minska risken för hedersrelaterat våld och kontroll, särskilt för unga kvinnor som annars kan vara utsatta för påtryckningar att ingå äktenskap inom familjen (avsnitt 7.1–7.3). Dessutom kan lagförslaget bidra till att tydliggöra samhällets ställningstagande mot normer som begränsar individens fria val av partner (avsnitt 10.1), samt förbättra möjligheterna till social integration och jämställdhet (avsnitt 10.2). Förbudet kan även skydda barn från en ökad risk för genetiska sjukdomar, vilket framgår av det medicinska underlaget i utredningens bilaga 2.

Men vi vill samtidigt uppmärksamma att det finns risker och utmaningar med ett sådant förbud. Det kan uppfattas som en inskränkning av kulturella och religiösa traditioner och leda till en ökad misstro mot myndigheter, särskilt bland grupper där kusinäktenskap är vanligt förekommande (avsnitt 10.2 och 10.3). Det är extra olyckligt när det kommer till socialtjänsten, som redan exempelvis genom LVU-kampanjen utsatts av ett ökat ifrågasättande och misstro, genom vilseledande information. Vidare finns en risk att ett förbud leder till att fler äktenskap ingås informellt, utanför lagens insyn, vilket kan försvåra myndigheters möjligheter att agera vid eventuellt tvång eller påtryckningar (avsnitt 3.3.2). Ett ökat informellt ingående kommer även att göra den enskilda personen mer utsatt.

Utredningsförslaget: Avsnitt "12.3 Förbud mot att erkänna utländska kusinäktenskap "

Vi ställer oss bakom förslaget om ett förbud mot erkännande av utländska kusinäktenskap som en ytterligare åtgärd, med syftet att förhindra att lagstiftningen kringgås genom att par reser utomlands för att gifta sig (avsnitt 12.3). Det innebär en tydlig standard för vad som anses acceptabelt enligt svensk lag, och minskar risken för att sådana äktenskap legitimeras vid återkomst till Sverige (avsnitt 12.4). Vi vill dock uppmärksamma risken för att detta kan skapa rättsliga problem för par som redan är gifta enligt tidigare lagstiftning, vilket kan få konsekvenser för uppehållstillstånd och familjeåterförening (avsnitt 12.2).

Utredningsförslaget: Avsnitt "14 Konsekvenser av förslaget"

Vi vill också uppmärksamma att lagändringen bedöms innebära en ökad administrativ börda för myndigheter såsom Skatteverket och Migrationsverket, vilket kan leda till en initial överbelastning (avsnitt 14). Vi vill med detta remissvar framhålla att implementering av ny lagstiftning kräver tydliga riktlinjer och informationsinsatser för att säkerställa en rättssäker och effektiv tillämpning. Ytterligare vill vi framhålla vikten av extra ekonomiska resurser eftersom lagändringen initialt medför ökade kostnader för implementering och informationsinsatser (avsnitt 14).